

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ

Реєстраційний № 15

Дата 31.10.2024

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Багатостороння дипломатія» на тему:

Особливості дипломатії Австралії

Студентки 4-го курсу

Денної форми навчання

Спеціальності «Міжнародні економічні відносини»

Мальчук Вікторія Юріївна

Керівник: доц. Казакова Людмила Олександрівна

Національна шкала: відмінно

Кількість балів: 90 Оцінка ECST: A

Члени комісії: [підпис] Тарков А.В.

(підпис) (прізвище та ініціали)

[підпис] Казакова Л.О.

(підпис) (прізвище та ініціали)

[підпис] Савка В.І.

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	5
1.1. Поняття дипломатії і дипломатичної служби	5
1.2. Становлення та розвиток дипломатії	9
1.3. Державні органи управління та дипломатія.....	13
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН АВСТРАЛІЙСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ	18
2.1. Аналіз суперництва між Австралією та КНР	18
2.2. Роль Австралії в південно тихоокеанському регіоні.....	22
2.3. Співпраця між Австралією, Європейським союзом і США	26
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДИПЛОМАТІЇ АВСТРАЛІЇ	32
3.1. Основні проблеми дипломатичної діяльності Австралії	32
3.2. Перспективи розвитку дипломатичної діяльності Австралії	35
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41

ВСТУП

Актуальність дослідження. Посилення геополітичної конкуренції великих держав змушує Австралію змістити фокус уваги на Індо-Тихоокеанський регіон. У відповідь на економічну і військово-політичну експансію Китаю та відносно послаблення позицій США Австралія прагне зберегти свій вплив в Океанії, балансувати Китай, зближуючись з державами-членами АСЕАН, беручи участь у Чотиристоронньому безпековому діалозі, але зберігаючи водночас співпрацю з КНР. Аналіз системи союзів і договорів Австралії дає змогу говорити про диверсифікацію її зовнішньої політики та прагнення дотримуватися балансу сил у регіоні.

Мета дослідження - розглянути дипломатію Австралії на сучасному етапі, виокремити в ній ключові напрями та дати характеристику зовнішній політиці у висококонкурентному міжнародному середовищі.

Для досягнення мети поставимо наступні завдання:

- вивчити поняття дипломатії і дипломатичної служби,
- дослідити становлення та розвиток дипломатії,
- розглянути державні органи управління та дипломатія,
- проаналізувати суперництво між Австралією та КНР,
- ознайомитися з роллю Австралії в південно тихоокеанському регіоні,
- розкрити співпрацю між Австралією, Європейським союзом і США,
- показати основні проблеми дипломатичної діяльності Австралії,
- визначити перспективи розвитку дипломатичної діяльності Австралії.

Об'єктом дослідження є дипломатія Австралії на сучасному етапі розвитку країни.

Предметом дослідження виступила сфера зовнішніх відносин Австралії з іншими країнами.

Методи дослідження: історичний, дедукції, індукції, аналізу, системно-функціонального, структурно-рівневого, історико-логічного, монографічного, економіко-статистичного аналізу, а також методи соціологічних досліджень.

Практична цінність дослідження полягає у сучасному аналізі зовнішньо-політичного курсу Австралії на тлі підтримки України проти військової агресії росії.

Інформаційної базою роботи стали наукові праці українських та закордонних вчених, сайти органів державного управління та місцевого самоврядування.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Поняття дипломатії і дипломатичної служби

Поняття «дипломатія» в розмовній, публіцистичній, а часом і в науковій лексиці вживається в безлічі значень, використовується часто інструментально, ніби вбудовується в контекст сказаного або написаного. І хоча явищу, яке розкриває це поняття, сфері та виду діяльності, що криються за словами «дипломатія», уже кілька тисячоліть (а самому терміну дві тисячі років), - розбіжності й різночитання збереглися й до нашої пори. Розкрити це питання, дати безперечне тлумачення поняттю «дипломатія» тут принципово важливо, інакше важко буде дати правильне визначення похідним поняттям «дипломатична служба», «дипломат», «дипломатичні відносини».

Визначення дипломатії, дане німецькими вченими: «Офіційна діяльність осіб, яким доручається представляти державу щодо інших держав». Або польське визначення: «Дипломатія - діяльність державних органів, що реалізують зовнішню політику держави» [25].

«Дипломатія - вважають англійські автори Д. Вуд і Ж. Серре - це мистецтво розв'язання міжнародних розбіжностей мирними засобами. Дипломатія - це також техніка і майстерність, що гармонійно впливають на міжнародні відносини і підкоряються правилам і звичаям. Дипломатична діяльність завжди мала яскраво виражений ритуальний характер. У процесі розвитку міжнародних відносин відбуваються становлення інтересів держав, урядів і міжнародних організацій, тому їхні представники та дипломати, виконуючи вказівки своїх урядів, використовують традиційні методи в прагненні знайти взаємоприйнятні для різних сторін рішення, якщо необхідно, й інтереси національного престижу».

Можна запропонувати наступне визначення: «дипломатія - це професійна діяльність державних органів і чиновників із представництва та захисту інтересів держави та її громадян у відносинах з іншими державами».

Можна погодитися і з наведеним вище твердженням про те, що дипломатія - це мистецтво. Дипломатія, частина політики, і як уся політика - мистецтво можливого. Ці поняття і посилка занадто абстрактні, щоб ними користуватися в логічних та аналітичних діях. Але суть справи має доволі сувору форму і відчутний зміст, якщо поставити питання інакше - а що таке мистецтво дипломатії. Мистецтво дипломатії - це сукупність правил, традицій, методів і прийомів, що регламентують дипломатичну діяльність.

Тепер уже нескладно дати визначення поняттю «дипломат»: «державний чиновник, який постійно або тимчасово займається дипломатичною діяльністю, опанував (або опановує) мистецтво дипломатії». Інакше кажучи, чиновник, який професійно представляє і захищає інтереси своєї держави та співвітчизників за кордоном.

Дипломат насамперед - чиновник, який виконує вказівки свого начальства, керується законами держави, постановами та інструкціями уряду. Цей бік його діяльності вимагає від дипломата таких рис, як повага до закону, старанність, дисциплінованість, зібраність. З іншого боку, дипломат - це інтелектуал, що володіє великими пізнаннями в усіх сферах суспільного життя, людина високої культури, здібностей до інтелектуальної праці: аналізу, дослідження, узагальнення, письмового та усного викладу осягнутого. Поєднання цих якостей дає змогу дипломату гідно представляти свою державу і націю в міжнародному спілкуванні [11].

У наш час багато питань міжнародного життя вирішують керівники держав, міністри, інші урядовці, спеціальні дипломатичні місії (делегації) на очах у громадськості, тож подекуди роблять висновок, що роль професійного дипломата зійшла нанівець.

Розглядаючи в такому світлі дипломатію, можна виявити тотожність цього поняття з терміном «дипломатична служба». Служба, служіння своїй державі і є професійна діяльність дипломата. Водночас під дипломатичною службою розуміється структура спеціальних органів державного управління та представництва, а також фахівці, зайняті в цих органах.

Систему дипломатичної служби складають Міністерство закордонних справ, дипломатичні представництва і консульські установи за кордоном».

Метою дипломатії, дипломатичної служби є використання мирних і доцільних методів примирення різних інтересів, зміцнення дружніх зв'язків із союзними урядами, розвиток дружніх відносин із нейтральними країнами, а також для того, щоб домагатися поваги з боку всіх інших урядів і народів. Дипломатія починається з дій певних урядових структур, державних діячів, чиновників. Міністр закордонних справ - зазвичай, головний дипломат держави. Він особисто виконує багато дипломатичних функцій: веде переговори і листування з міністрами закордонних справ і послами інших держав, аналізує й оцінює зовнішньополітичну ситуацію, що складається, доповідає свої оцінки та пропозиції вищому керівництву країни, керує всією дипломатичною службою своєї держави. Апарат міністерства допомагає йому в цій діяльності.

Функції дипломатичних представництв можна класифікувати так: представництво, інформація, переговори, захист інтересів своєї держави та її громадян, формування позитивного іміджу своєї держави в очах зарубіжних політиків і народів.

Сама по собі ідея «представництва» є найважливішим винаходом дипломатії. Посол представляє уряд своєї країни перед урядом країни перебування. Він наділений необхідними повноваженнями виступати від імені свого уряду. До його компетенції входить як отримання, так і відправлення кореспонденції, якою обмінюються між собою обидва уряди. Він постійний посередник у відносинах між обома державами. Він вважається офіційним джерелом інформації про свою країну. Ідея представництва набула дуже великого значення за часів абсолютних монархій. Посли вважалися особистими представниками своїх монархів, і, виходячи з цієї концепції, виникли особливі імунітети для глав дипломатичних представств. З виникненням парламентських демократій монархи в одних країнах позбулися політичних прерогатив, в інших - зникли зовсім, але становище послів не змінилося.

Держава забезпечує своїх офіційних представників за кордоном необхідними засобами, щоб створити найкраще враження про себе, а також надати їм можливість вести гідний спосіб життя, який відповідав би їхньому становищу еліти суспільства. Посли повинні мати можливість бути щедрими та гостинними, коли цього вимагають обставини. У дипломатичних колах поширена думка, що влаштовувати прийоми в потрібний момент так само важливо, як влаштовувати їх часто. Для дипломатів не становить труднощів зустрічатися з керівними діячами країни перебування та іноземними колегами, але вони повинні також вступати в контакти і намагатися підтримувати їх з неофіційними особами, які відіграють важливу роль або мають вплив як у певних соціальних або професійних колах країни перебування. Особисті контакти завжди будуть корисними для розширення дружніх і взаємовигідних відносин між урядами країни, що направляє, і країни, що приймає.

Інформаційна діяльність дипломатичних представництв має двосторонню спрямованість. Посол і його колеги інформують уряд країни, що приймає, про плани і наміри свого уряду, стежать за тим, щоб ці плани і наміри були правильно зрозумілі й адекватно сприйняті. Одночасно дипломати прагнуть вчасно дізнатися про плани і наміри сторони, що приймає, особливо з питань, які мають стосунок до інтересів своєї держави. До завдання диппредставництв входить також збір та аналіз інформації про економічне і політичне становище в країні перебування і своєчасне інформування про це свого уряду.

Переговори з владою акредитуючої держави дипломати зазвичай ведуть за дорученням свого уряду. Темою переговорів можуть бути найрізноманітніші питання двосторонніх відносин: демаркація кордону, прикордонно-пропускний режим, митні тарифи, організація транспортного сполучення, торговельно-економічні преференції, умови життя національної діаспори, відносини з третіми країнами тощо. Мистецтво переговорів - складова стратегічного потенціалу держави, їхній результат приносить державі як прямі політичні та економічні переваги, так і великі збитки в разі невдачі [10].

З уміння вести переговори можна почати характеристику діяльності дипломатів щодо захисту інтересів держави. Створення сприятливих умов для

торгівлі, туризму, навчання, транзитного проїзду своїх громадян, приватних фірм і державних установ у країні перебування є повсякденною турботою послів і консулів.

Дипломатичні представництва зобов'язані постійно пам'ятати про престиж своєї країни, формувати у політиків і населення акредитууючої держави позитивний імідж керівництва і народу своєї країни, створювати сприятливий морально-політичний клімат для розвитку взаємовигідних і дружніх відносин між двома країнами.

1.2. Становлення та розвиток дипломатії

Виникнення і розвиток дипломатії можна простежити одночасно з появою перших організованих людських спільнот. У цьому сенсі слід погодитися із зауваженням про те, що ще до заснування держав у сучасному розумінні цього слова існували представники (посланці) племен та окремих громад, а також правила виконання їхніх обов'язків, хоча це була доба взаємних війн, а не доба співробітництва та нормальних стосунків між цими племенами та громадами.

Настав час озирнутися на деякі особливо цікаві питання, пов'язані із зародженням і розвитком дипломатії та дипломатичного права.

Є достовірні свідчення того, що правителі Стародавнього Єгипту, Ассирії, Вавилону, Греції, Риму, Китаю, Індії та інших стародавніх держав надсилали один до одного різноманітних гінців, посланців, переговорників, спостерігачів та інших своїх представників.

Функції цих осіб полягали в особистому врученні послань, листів і подарунків, надісланих їхнім правителем; веденні переговорів щодо укладення певної міжнародної угоди (про союз, про мир, про перемир'я, про видачу тощо); поліпшення відносин із країною перебування; відвіданні важливих заходів у країні перебування (возведення на престол правителя, його весілля, похорон тощо) тощо [7].

Ініціатива створення постійних дипломатичних представництв належала італійським містам-республікам. Флоренція, Генуя, Венеція, інші міста-республіки являли собою живий зв'язок епох: вони зберегли з часів Римської імперії високий рівень ремісничого виробництва та міжнародної торгівлі, в раннє середньовіччя були єдиними в Європі осередками товарно-грошових відносин, вільного підприємництва, відносної духовної свободи. Тут ніби законсервувалися багато досягнень античної цивілізації і тому саме звідси в XIV-XV століттях почали своє поширення ідеї Ренесансу - відродження класичної культури античності.

В епоху раннього середньовіччя італійські міста будували своє благополуччя на обслуговуванні інтересів королівських дворів і всієї дворянської еліти європейських держав. Італійські ремісники і мануфактури (тут вони з'явилися на півтисячі років раніше, ніж в інших країнах Європи) виробляли сукна, полотна, одяг, взуття, начиння для «благородних» покупців. Банки Флоренції видавали кредити не тільки купцям, а й можновладним феодалам: герцогам, князям, маркізам, позичали короля і скарбницю держав. Торговці Генуї та Венеції зосередили у своїх руках імпорту предметів розкоші, зброї, прянощів із країн Сходу. Ці товари італійці продавали дворянській знаті європейських держав і тому, навіть за панування натурального господарства в Європі загалом, вони завжди мали стійкий ринок збуту.

Для забезпечення своїх торговельних інтересів у містах Передньої і Малої Азії, Північної Африки, Причорномор'я, в інших регіонах, а також на головних торговельних шляхах купецькі міста-держави стали створювати свої постійні представництва. З XIII століття Генуя і Венеція перейшли до заснування постійних дипломатичних представництв у вигляді консульств [15].

Консулами влада міст-республік призначала знатних і багатих городян. Термін їхніх повноважень коливався від трьох місяців до двох років. Умови роботи консула вимагали його повної незалежності від місцевої влади, тому консулу суворо заборонялося приймати будь-які подарунки, а також придворні чини або феодалські титули. Не міг консул використовувати на свою користь і фінанси міста, що направило його, бо коштів на утримання консульства він від

влади міста не отримував. Утримання консульства і представницькі витрати консул був зобов'язаний покривати зі своїх особистих коштів (адже не випадково на цю посаду підбирали багатих людей). Мабуть, доходи від торгівлі, отримані консулом після завершення його дипломатичної місії з урахуванням встановлених ним у цьому регіоні зв'язків, отриманої інформації та набутого досвіду, з лишком компенсували всі понесені за час консульської служби витрати. Тому нестачі кандидатів у консули в Генуї та Венеції не відчувалося.

До завдань консулів входило вивчати політичне становище в країнах акредитації, торговельно-економічну кон'юнктуру, умови торгівлі, просувати (сприяти купцям-співтоваришам) товари свого міста на зарубіжні ринки. Головним же їхнім завданням було забезпечити економічну та особисту безпеку купцям і морякам свого міста. Консули регулярно готували і надсилали на батьківщину письмові звіти-шифровки, використовуючи для цього як попутні торгові кораблі, так і спеціальних кур'єрів-гонців.

Досвід консульської служби, а також зростаючий обсяг суспільно-політичних зв'язків спонукав італійців до заснування постійно діючих дипломатичних установ більш високого рівня і з більшими повноваженнями - посольств. На відміну від консульств посольства відкривалися не в торгових портах, а в столицях держав, послы мали високий державний і суспільний статус, вони прямували від імені глави держави до глави іншої держави, при ньому отримували акредитацію. Одним із перших на такий крок пішов герцог Мілану, який у 1455 р. направив свого постійного представника до дожа - виборного (але тоді ще довічного) глави Генуезької республіки. Цей приклад отримав схвалення і підтримку сусідів по Апеннінському півострову. Багата Венеція невдовзі вже мала розгалужену мережу диппредставництв у Європі [12].

Причому венеціанці одразу ж запровадили особисту диференціацію рівнів представництв: окрім консулів вони заснували ранги резидентів і послів. У XVI ст. Венеція мала своїх резидентів у Неаполі, Мілані, Турині, Лондоні, а до Риму, Відня, Парижа і Мадрида венеціанський дож направляв послів.

Виникнення в Європі сильних централізованих держав уможливило ще ширше використання в міжнародних зносинах постійно діючої дипломатичної служби. У відносинах між державами входило в практику відкриття посольств на договірній основі та на умовах взаємності. Так, договір 1520 р. між Священною Римською імперією та Англією містив у собі статті про відкриття диппредставництв на умовах взаємності.

За характером речей, навіть у далекому минулому правителі обмінювалися не лише послами, а й (через гінців чи кур'єрів) також усними посланнями та листами. Переважна більшість письмових повідомлень загинула внаслідок війн, пожеж, землетрусів, повеней та подібних подій або просто від руйнівної дії часу. І все ж таки багато хто з цих документів зберігся.

Постійні дипломатичні представники виконували ту саму роль, що й сьогодні (представляючи свою країну, розвиваючи взаємні відносини, ведучи перемовини, спостерігаючи за подіями в країні перебування та надаючи звіти про це своєму уряду тощо), але вони також були свого роду заручниками. Оскільки, за логікою речей, належали до вищого стану (зазвичай це були родичі або близькі друзі правителя, який їх надіслав), вони гарантували своєю свободою, навіть своїм життям, що країна, яку вони представляли, буде лояльною і дотримуватиметься досягнутих домовленостей. Це, досить імовірно, було однією з причин, через яку іноземних послів, які приїхали з конкретною місією, затримували в країні перебування навіть після того, як вони виконали свої завдання.

Уже за природою речей різні форми дипломатичного представництва супроводжувалися одночасною появою перших норм міжнародного дипломатичного права. Інакше просто не могло бути. А найважливішими нормами цього права, навіть сьогодні, коли воно кодифіковане і високорозвинене, є ті, що гарантують дипломатичні імунітети і привілеї. Це пов'язано з тим, що особливий статус дипломатичних представників, який передбачає їхню принципову недоторканність та особливі права, є неодмінною умовою будь-яких взаємних контактів між заінтересованими сторонами.

У наш час особливий правовий статус особи, яка користується дипломатичними привілеями та імунітетами, підтверджується дипломатичним паспортом і спеціальним посвідченням особи, що видається такій особі країною перебування. Раніше такого не було. І все ж таки посланнику (парламентеру) мала бути гарантована безпека не тільки при іноземному дворі, а й на всьому шляху прямування. І справді, статус посла вже тоді мав на увазі не тільки право представляти свою країну, а й певний захист і недоторканність. Такий особливий правовий статус підтверджувався якоюсь довіреністю або зовнішніми ознаками, такими, наприклад, як перстень правителя.

1.3. Державні органи управління та дипломатія

Дипломатія як інструмент зовнішньої політики держави є в арсеналі роботи низки державних органів. Однак не всі державні установи і не всі посадові особи, які займаються зовнішньою політикою, мають прямий стосунок до дипломатичної служби. Державні органи зовнішніх зносин за місцем їх знаходження та діяльності можна поділити на дві групи - центральні (або внутрішньодержавні) органи зовнішніх зносин і закордонні. Своєю чергою, всередині кожної з цих груп розрізняють кілька видів органів зовнішніх зносин. За основу при цьому беруть різні критерії. Так, центральні органи зовнішніх зносин підрозділяють залежно від способу їхнього формування та характеру повноважень на:

а) органи загального політичного керівництва, встановлені та визначені конституціями держав, тобто конституційні органи: парламент, глава держави, уряд, МЗС;

б) органи спеціальних (економічних, галузевих, відомчих) зв'язків держави з іншими країнами, тобто спеціалізовані органи зовнішніх зносин: міністерство зовнішньої торгівлі, відомство іноземного туризму, зовнішня розвідка [26].

Взаємовідносини таких спеціалізованих державних органів з аналогічними органами інших держав зазвичай регламентуються спеціальними

міжнародними угодами, конвенціями або усталеними в міжнародному спілкуванні звичаями і традиціями. Це міжнародно-правове регулювання міжнародних зв'язків подібних спеціалізованих органів різних держав спонукало деяких авторів називати такі органи конвенційними на відміну від політичних, конституційних. Однак така назва скоріше підходить до міжнародних організацій та їхніх органів, ніж для спеціалізованих державних органів зовнішніх зносин.

Зарубіжні органи зовнішніх зносин держав також поділяються на дві групи - постійні та тимчасові. До першої групи належать дипломатичні представництва держав, акредитовані на постійній основі в країнах, з якими підтримуються дипломатичні відносини (посольства, місії), консульські установи, інші представництва, місії та установи. До тимчасових закордонних органів зовнішніх зносин належать різноманітні спеціальні місії, делегації та групи спостерігачів на міжнародних конференціях, делегації для участі в роботі сесій міжнародних організацій та їхніх органів та інші.

За функціями серед закордонних державних органів зовнішніх зносин розрізняють дипломатичні та недипломатичні органи. Такі постійні органи, як, наприклад, посольства, місії, представництва при ООН є дипломатичними органами. Вони виконують політичні функції і користуються всіма правами дипломатичних представництв. До недипломатичних представництв належать торгпредства, інформаційно-культурні центри, представництва морського реєстра, державних транспортних, туристських та інших відомств.

До центральних конституційних політичних конституційних органів зовнішніх зносин належать: вищі законодавчі органи влади - парламенти, які зазвичай обирає населення країни; глава держави - одноосібний або колегіальний; уряд, і насамперед глава уряду; міністр закордонних справ і центральний апарат міністерства закордонних справ.

Генеральна лінія зовнішньої політики сучасних держав визначається їхньою конституцією, підсумками референдумів, плебісцитів, законами та рішеннями парламенту. Таким шляхом формується правова база зовнішньої політики і в т.ч. діяльності дипломатичної та консульської служби держави.

Шляхом всенародного голосування іноді ухвалюють і конкретні рішення, що зумовлюють міжнародно-правовий статус країни: вихід із багатонаціональної держави та проголошення суверенітету, створення союзу або союзної держави, входження до союзу держав, до конфедерації або до складу федеративної держави. Парламенти, як правило, мають ширші повноваження і функції у визначенні і навіть реалізації зовнішньої політики. Конституції практично всіх держав закріплюють за парламентом виключне право оголошувати війну, укласти мир, ратифікувати важливі міжнародні договори, затверджувати на посаді глав дипломатичного відомства - міністрів закордонних справ.

У парламентській практиці трапляються й інші опосередковані форми участі в зовнішній політиці держави: ухвалення декларацій і заяв у міжнародних справах, звернення до парламентів інших держав, участь парламентських делегацій у роботі міжпарламентських організацій і різних міжнародних форумів.

Орган безпосереднього керівництва зовнішніми зносинами держави - відомство закордонних справ. До групи центральних органів належить центральний апарат цього відомства. Відомство закордонних справ, очолюване міністром закордонних справ, здійснює також керівництво і закордонними дипломатичними представництвами цієї держави. Міністерство закордонних справ є центральним апаратом відомства закордонних справ. Міністерство закордонних справ повсякденно представляє уряд і державу за кордоном у зовнішніх зносинах і в центрі країни, тобто у своїх відносинах із послами, представниками іноземних держав. Воно систематично готує інформацію для уряду з питань зовнішньої політики, веде постійний нагляд за діяльністю всіх відомств, які у своїй роботі стикаються з питаннями зовнішньої політики і зносин з іноземними державами, і надає цим відомствам допомогу в здійсненні завдань, покладених на них урядом.

Загалом функції міністерства закордонних справ будь-якої держави можна звести до таких:

- вивчає зовнішньополітичні умови своєї держави та інформує уряд, главу держави, парламент, громадськість країни;

- готує пропозиції про зовнішньополітичну діяльність держави для уряду, президента, парламенту;
- проводить у життя зовнішньополітичний курс і конкретні рішення уряду, президента, парламенту;
- підтримує зв'язки з іноземними державами та їхніми представниками у своїй країні;
- керує роботою дипломатичних представництв своєї країни за кордоном;
- готує і направляє урядові делегації за кордон, організовує прийом іноземних урядових делегацій;
- готує і направляє урядові делегації за кордон, організовує прийом іноземних урядових делегацій;
- бере участь у роботі міжурядових міжнародних організацій;
- координує діяльність інших державних органів своєї країни в зовнішньополітичній сфері [20].

Відповідно до цих функцій і завдань будується структура центрального апарату МЗС. Глава відомства є членом уряду, його призначають і знімають на підставі конституційних норм своєї країни, він підзвітний главі уряду, главі держави, парламенту. Кількість заступників міністра коливається в різних країнах від одного (США) до 25 (Велика Британія). Функціональні обов'язки заступника міністра закордонних справ розподіляються відповідно до традиції управління, що склалася: кожен із них або курує кілька підрозділів міністерства, або заміщає міністра з якихось напрямів діяльності.

Структурні підрозділи МЗС - департаменти, управління, відділи, сектори - за характером діяльності можна віднести до трьох різних груп: функціональних, територіальних та адміністративно-технічних. Серед функціональних підрозділів типовими для багатьох міністерств є договірно-правові, інформаційно-аналітичні, консульські, протокольні, з наукового та культурного співробітництва, з економічного співробітництва, з проблем регіональної та національної безпеки, зі зв'язків з міжнародними міжурядовими організаціями та інші.

Територіальні підрозділи забезпечують зв'язок міністерства з посольствами, урядовими установами держав певного регіону світу. Кількість

територіальних департаментів (управлінь) залежить, зазвичай, від інтенсивності зовнішніх зв'язків, а розподіл іноземних держав за регіонами розкриває пріоритети зовнішньої політики даної держави.

Адміністративні та організаційно-господарські підрозділи забезпечують життєдіяльність апарату міністерства, його закордонних установ, а також сприяють іноземним представництвам у країні. До цих підрозділів належать секретаріат МЗС, валютно-фінансові служби, управління справами, ремонтно-будівельні підприємства, бібліотеки, архів, управління кадрів.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН АВСТРАЛІЙСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

2.1. Аналіз суперництва між Австралією та КНР

Уперше реальну стратегічну загрозу з боку Китаю Австралія відчула вже у 2014 р., коли відбулося перше в історії тихоокеанське турне глави КНР Сі Цзіньпіна, під час якого він відвідав Австралію, Нову Зеландію і Фіджі. Через чотири роки, у 2018 р., відбулося його друге турне країнами Океанії, після якого китайська сторона, за неофіційною інформацією, запропонувала лідерам найбільших острівних південнотихоокеанських держав, які перебувають у безпосередній близькості біля берегів Австралії, - Фіджі, Папуа-Нової Гвінеї та Вануату - розмістити на їхніх територіях китайські військові бази для охорони об'єктів торговельної інфраструктури в рамках реалізації проєкту ОПОП. До 2019 р. цю спробу повністю припинила австралійська дипломатія, кривно зацікавлена в жодному разі не допустити присутності Китаю в найстратегічно найуразливіших точках оборонної лінії Австралії в південній частині Тихого океану.

Як один із потужних важелів у битві за Океанію Австралія і Китай використовували ідеологічний вплив. Ідейна складова риторики Канберри полягала в тому, що Австралія - «великий білий брат» для океанійських «братів менших», спадкоємиця метрополії - Великої Британії, яка після плавань Джеймса Кука наприкінці XVIII ст. за допомогою християнських місій зростила океанійську сім'ю народів, розділивши з ними спільні цінності англофонного світу.

Свій ідеологічний посил австралійська дипломатія підкріплювала фінансовими вливаннями, завдяки яким країни Океанії, що здобували незалежність у 1960-1980-х роках, тривалий час утримувалися в рамках курсу, заданого Канберрою, яка, своєю чергою, узгоджувала свою зовнішню політику зі США - вірним стратегічним союзником Австралії ще з часів Другої світової війни. Саме країни Океанії, розташовані вздовж австралійських берегів у Тихому океані, забезпечують, на думку Канберри, надійну лінію оборони

австралійських кордонів і відіграють найважливішу роль у забезпеченні морської безпеки країни. З огляду на те, що в регіоні розташовані військово-морські бази США і Франції - двох найбільших ядерних держав, - то факт, на чиему боці будуть симпатії країн Океанії, набуває додаткового сенсу [28].

Китай провів контрнаступ на ідеологічному фронті за сферу впливу в Океанії: назвавшись «жовтим братом», який нібито більше підходить за духом океанійцям, Китай встановив своїм «океанійським друзям», які вже давно втомилися від нав'язуваних їм американсько-австралійських ідеологічних установок, один-єдиний орієнтир - економічний розвиток і процвітання всіх народів світу в дружбі з усіма. Не дивно, що ця ідея, яка відповідає інтересам океанійців, підживлювана дедалі більшими юаневими вкладеннями в інфраструктурні, освітні та інші проєкти, дала змогу Китаю повернути на свій бік основну частину настільки геополітично важливих країн Океанії, які володіють величезними територіями, часом зіставними з розмірами найбільших держав планети - таких як Індія або Франція, завдяки наявності 200-мильних виключних економічних зон навколо навіть найдрібніших острівців, які входять до складу навіть найменших за чисельністю населення країн.

Оскільки ідеологічні методи, використовувані австралійською та китайською сторонами, були багато в чому співзвучні, ситуація на деякий час перейшла у фазу «позиційної» війни з нульовим результатом. З мертвої точки справа зрушила, коли у відповідь на спробу Китаю розмістити свої бази в Океанії Канберра у 2017-2019 роках офіційно сформулювала для країн Океанії інтеграційну концепцію єдиної та неподільної «тихоокеанської сім'ї», в основі якої насправді лежала оборонна стратегія, спрямована проти Китаю. Поступово антикитайська риторика посилювалася торговельною війною між США і КНР, яка до 2022 р. досягла свого піку і перейшла у відверте ідеологічне протистояння двох ядерних гігантів, які прагнули залучити на свій бік якомога більше союзних держав.

Локдаун, запроваджений у 2020 р. у зв'язку з пандемією COVID-19, був використаний Китаєм для нарощування впливу в Океанії шляхом «вакциної дипломатії» «на додачу до» дипломатії чекової книжки», що вже стала звичною.

Щоб протистояти такому натиску, для стримування Китаю в Тихому океані Австралія, США та Велика Британія створили у вересні 2021 р. оборонний альянс АіКо, покликаний розширити ядерні можливості Заходу

У відповідь уже в листопаді 2021 р. Китай офіційно підняв рівень стратегічного партнерства з країнами АСЕАН, розташованими по сусідству з Океанією, до всеосяжного.

Найболючішого удару головним регіональним гравцем в Океанії Китай завдав у квітні 2022 р., коли на найвдаліше, з воєнно-стратегічного погляду, розташовані Соломонові острови прибули австралійські високопосадовці разом із колегами зі США та Токію, але не змогли завадити підписанню двосторонньої рамкової стратегічної угоди між Пекіном та Хоніарою, що відбулася лише за кілька днів до їхнього візиту. Згідно з цією угодою, КНР тепер може розмістити на Соломонових островах свій військовий контингент. Оскільки Соломонові Острови розташовані всього за 2 тис. км від австралійських берегів і входять в офіційно заявлену лінію оборони Австралії, договір був одразу ж охарактеризований експертами-міжнародниками як найгучніший провал австралійської дипломатії за всю історію. Усе, чого змогла домогтися австралійська сторона вже після укладення договору, - це лише почути заспокійливі слова від міністра закордонних справ КНР Ван Ї про те, що КНР найближчим часом не розміщуватиме на Соломонових островах свою військову базу. Слід при цьому нагадати, що на початку 2000-х рр. на Соломонових Островах спалахнула громадянська війна, яку Австралія купірувала, спрямувавши до країни свою миротворчу місію RAMSI, представники якої перебували в країні з 2003 по 2017 рр. Тобто, фактично володіючи країною впродовж більш ніж 10-ти років, Австралія без бою поступилася Соломоновими Островами Китаю у 2022 р [30].

Те, що відбувалося, ознаменувало істотне порушення усталеного століттями порядку у відносинах між океанійцями та їхніми західними партнерами, змусивши тодішнього прем'єр-міністра Австралії Скотта Моррісона висловити Китаю застереження від перетину ним «червоної лінії».

Новий прем'єр-міністр Австралії Ентоні Албанізі, який прийшов до влади 23 травня 2022 р., насамперед заявив, що Австралія має дати належну відсіч Пекіну, оскільки з часів Другої світової війни ще ніхто не наважувався оскаржувати її зону безпеки в південній частині Тихого океану. Новий міністр закордонних справ Австралії пані Пенні Вонг відвідала Фіджі 26 травня, за чотири дні до прибуття в цю країну глави китайського МЗС Ван Ї, де той планував підписати всеосяжне комюніке з питань торгівлі та безпеки з міністрами закордонних справ із 10-ти країн Океанії. Крім Фіджі, Ван І вже встиг відвідати Соломонові Острови, які значилися першими в його списку під час масштабного 10-денного тихоокеанського турне, яке відбулося наприкінці травня - на початку червня 2022 р. вже згаданими вище 7-ми країнами Океанії, які беруть участь у проєкті ПіП (окрім Федеративних Штатів Мікронезії, із якими в Китаю виникло непорозуміння).

Пропозиції, озвучені Пенні Вонг на Фіджі представникам країн Океанії щодо надання їм додаткової допомоги для цілей оборони, морської безпеки та боротьби зі зміною клімату, вочевидь, виявилися вигіднішими за пропозиції китайської сторони і порушили плани Ван І, який не зміг підписати з колегами з країн Океанії бажане всеосяжне комюніке. Пенні Вонг також відвідала Тонга і Самоа, де за кілька днів до неї вже встиг побувати Ван І. Одночасні турне країнами Океанії двох представників МЗС - австралійського і китайського - світова преса назвала «дипломатичною дуеллю», гору в якій взяла, нехай із мінімальною перевагою, Австралія.

Для обговорення «китайської загрози» Нову Зеландію, Австралію, Японію і Південну Корею вперше запросили взяти участь у саміті НАТО в Мадриді 28-30 червня 2022 р. Загрозами, які походить від КНР, учасники саміту визнали нарощування Китаєм військових сил, різке збільшення ядерного арсеналу і демонстрацію сили біля берегів Тайваню.

Битва за Океанію, напруження якої зростає з кожним новим візитом до острівних держав представників Заходу і Китаю, що представляють два протилежні геополітичні та ідеологічні полюси, негативно впливає на південно-тихоокеанські співтовариства з їхнім тендітним острівним світом, який вимагає

турботи й уваги, а не ультимативних вимог обрати той чи інший бік для участі в глобальному протистоянні ядерних гігантів.

2.2. Роль Австралії в південно тихоокеанському регіоні

Упродовж усього ХХ століття Австралія вважала Південнотихоокеанський регіон своєю «вотчиною», де, за словами колишнього міністра закордонних справ А. Даунера, «Австралія покликана нести безпосередню відповідальність за забезпечення миру і процвітання». Бачення своєї країни саме в такому світлі було історично виправдане: ПТР - це не лише традиційна безпекова сфера Австралії, заради збереження якої Канберра щороку витрачає близько 0,3% свого ВВП у формі дотацій на розвиток південнотихоокеанських країн; ПТР - це ще й можливість вигідного вкладення австралійських інвестицій, що приносять немалий прибуток.

На противагу інфраструктурній активності КНР у 2019 р. було створено створила Австралійський фонд фінансування інфраструктури для Тихого океану (Australian Infrastructure Financing Facility for the Pacific) в обсязі 2 млрд австралійських доларів для забезпечення телекомунікацій, енергії, транспорту та водопостачання [1].

Уряд Австралії працює над підтриманням надважливого транспортного коридору в напрямку Тихого океану і Тімора-Лешті, який дає змогу переміщати основні гуманітарні та медичні вантажі з Австралії до країн ПТР. Австралія через нього також постачає випробувальне обладнання Gene Xpert, що дає змогу тихоокеанським острівним країнам виявляти та запобігати поширенню COVID-19. З моменту створення коридору (24 березня 2020 р.) доставлено понад 40 тонн гуманітарних вантажів у 13 країн Океанії [4].

Варто зазначити, що хоча Китай має величезні економічні можливості порівняно з Австралією, він володіє меншою м'якою силою порівняно з Австралією. Австралія успішно користується силою глибоких, історично вибудованих зв'язків з острівними державами ПТР. Наприклад, народ Папуа Нової Гвінеї дуже поважає Австралію й австралійців. Вони стежать за її Лігою регбі, Кубком Мельбурна (кінні забіги), багато хто з мешканців Папуа Нової

Гвінеї мають тісні зв'язки з Австралією за лінією вищої освіти та релігії. Жителі ПНГ, особливо сільська більшість, не мають до КНР таких теплих почуттів. Тому, щоб ефективно протидіяти зростаючій та агресивній присутності КНР, Австралія зосереджує увагу на тому, як вона може допомогти людям, особливо 85% населення, що мешкає в сільських і прибережних спільнотах. Приміром, наразі австралійська програма допомоги ПНГ, що діє з 1975 року, поширюється на десятки, якщо не сотні проєктів у різних секторах: від управління державним сектором до підтримки бізнесу, поліпшення становища жінок і молоді, питань прав і правосуддя, транспорту та освіти. У 2020 році загальна сума програми склала 1 мільярд доларів, включно з пільговою держпозикою в розмірі 440 мільйонів доларів [10].

Як реакція на пандемію COVID-19 29 травня 2020 р. австралійською владою було презентовано нову стратегію «Партнерства для відновлення: Відповідь Австралії на розвиток COVID-19», сфокусовану на реалізацію програми допомоги країнам ПТР, Тимору-Лешті та країнам ПСА в галузі охорони здоров'я та економіки. Планується, що в рамках програми австралійської допомоги буде виділено 304,7 млн доларів країнам Океанії та Тимору-Лешті [1]. Австралія також допомагає країнам Океанії обладнати лабораторії, постачає медичне обладнання, ділиться медичним досвідом і готує інформаційні кампанії в галузі громадської охорони здоров'я. Австралія також продовжила термін дії віз для людей, які беруть участь у Тихоокеанській трудовій програмі та Програмі тихоокеанських сезонних робітників, що є ключовим джерелом грошових переказів для багатьох жителів ПТР [25].

Аж до 2010-х років Канберра порівнювала своє становище в ПТР із роллю «старшого брата» щодо крихітних південнотихоокеанських островів, тим паче що австралійський долар міцно утримував лідерство в регіоні, незважаючи на ходіння американської валюти, тихоокеанського франка (прикріпленого до курсу євро) і не менш стійкого новозеландського долара.

Звичні щорічні дотації, що надходили від Австралії на користь «малих острівних держав, що розвиваються» ПТР (скорочено МОРД за класифікацією ООН), допомагали утримувати стійкий баланс у відносинах між «братами» по

регіону в 1990-ті роки. Завдяки активній регіональній політиці, що полягала в нарощуванні не тільки фінансової, а й військової присутності в ПТР, ЗМІ охрестили Австралію «заступником шерифа в Тихому океані». Малася на увазі спадкоємність політики Австралії по відношенню до політики «світового шерифа» - США, яка полягала в тому, що США вважали ПТР, і особливо Меланезію, яка межує з «австралійською» Меланезією, «свою» Мікронезію, американським «внутрішнім озером». Щоб поліпшити свій імідж у регіоні, Австралія щедро фінансувала безліч освітніх та інших розвивальних програм у ПТР. Але все колись змінюється, і «поділений» між «шерифами» регіон почав поступово змінювати свої обриси.

Австралія зробила основну ставку на відносинах із Меланезією: цей субрегіон містить у собі чотири незалежні країни - Папуа-Нову Гвінею, Соломонові Острови, Вануату і Фіджі, та одну французьку «заморську країну» - Нову Каледонію. Острови Меланезії «відкололися» від австралійського континенту, і тому вони, на відміну від коралових або вулканічних островів Полінезії та Мікронезії, багаті на корисні копалини. З початку ХХ ст. на островах Меланезії було відкрито не тільки родовища міді, золота, нікелю, цинку тощо, а й нафти. Не дивно, що австралійські компанії стали першими за величиною розробниками ресурсів у меланезійських державах.

Безумовно, пропозиція К. Радда про об'єднання ринків АТР і ПТР під австралійським доларом не влаштувала Китай, який теж був не проти прив'язати валюти двох регіонів до юаня, курс якого не менш стійко витримав загальносвітовий економічний спад 2008 р. Тим паче, що китайські громади в країнах Океанії настільки процвітали, що в цілій низці острівних держав у 2000-х рр. до влади прийшли китайці.

У 2003 р. австралійський парламент запропонував на розгляд уряду «План створення Південнотихоокеанського союзу». Ідея полягала в об'єднанні незалежних країн ПТР в економічне співтовариство через запровадження єдиної валюти, якою міг би стати австралійський долар, тим паче, що на курс австралійського долара вже були зорієнтовані валюти чотирьох меланезійських держав - Папуа-Нової Гвінеї, Вануату, Фіджі та Соломонових Островів. У

відповідь на пропозицію австралійців почали з'являтися теоретичні праці океанійських економістів щодо користі запровадження єдиної валюти в ПТР. На тлі переходу країн Європи на євро, а також спроб прийняти єдину валюту в країнах Східного Карибського басейну, фіджійський економіст Т.К. Джайяраман у 2004 р. розробив план переходу меланезійських держав на австралійський долар. На його думку, це був би найкращий вихід для країн, які не бажають зіткнутися з цілою низкою труднощів, пов'язаних із запровадженням нової валюти: наприклад, з необхідністю постійно коригувати обмінні курси, а також проводити кредитно-грошову політику, замість того, щоб доручити виконання цих завдань центральному банку Австралії.

Зрештою, ідея «Південнотихоокеанського плану» була офіційно схвалена всіма країнами ПТР у 2005 р.

Такий стрімкий натиск на країни Океанії з боку Австралії став можливий завдяки просуванню австралійця Грега Урвіна на посаду генерального секретаря найбільшої в ПТР регіональної організації - Форуму тихоокеанських островів (ФТО, англ. Pacific Islands Forum), до 2000 р. носившої назву Південнотихоокеанський форум (ПТФ, англ. South Pacific Forum).

Австралія, як і Нова Зеландія, прагнула розв'язати і проблему мігрантів, що дедалі більше загострювалася, головним транзитером яких залишалася Індонезія. У 2012 р. Австралія уклала угоду з Науру і Папуа Новою Гвінеєю про депортацію частини біженців у міграційні табори Науру та о. Манус. Манус. Але умови утримання в цих таборах викликали різку критику з боку міжнародних організацій. І під час цієї зустрічі було досягнуто домовленості про те, що, починаючи з 2014 р., Нова Зеландія щорічно прийматиме у себе по 150 нелегальних біженців. При цьому Кей уточнив, що ця угода не змінить квоту країни на прийом біженців у 750 осіб на рік.

Австралія сприяла поверненню до демократизації держави Фіджі, до складу якої входять понад 300 островів у південній частині Тихого океану з населенням близько 870 тис. осіб. Демократичні відносини Фіджі з Австралією залишалися замороженими протягом чотирьох років після того, як там стався державний переворот у 2006 р. І разом із Новою Зеландією та іншими

регіональними й міжнародними своїми партнерами Австралія зіграла центральну координуючу роль у досягненні цієї мети.

Життєво важливим завданням країни є використання свого становища для отримання переваг, пов'язаних із переміщенням епіцентру світового економічного розвитку в Азію. І до числа головних пріоритетів уряду належить прискорення процесу укладення угод про вільну торгівлю з Південною Кореєю, Японією та Китаєм.

2.3. Співпраця між Австралією, Європейським союзом і США

Динаміка розвитку відносин між Австралією та об'єднаною Європою, за нашими уявленнями, була безпосередньо пов'язана з еволюцією самих Європейських Співтовариств, а також процесом розширення інтеграційного угруповання в Європі.

Сфера зовнішньополітичних пріоритетів Австралійського союзу (АС) історично і географічно переважно пов'язана з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Ні Австралія, ні ЄС ніколи не ставили один одного на ключові позиції в ієрархії своїх зовнішньополітичних інтересів. Проте двосторонні відносини з Європейським союзом мають чимале значення для зовнішньополітичної діяльності Австралії загалом і, особливо, для її економічного розвитку.

Крім того, Австралія, як і раніше, більше потребує ЄС, ніж ЄС Австралії. Торгівля з країнами - членами ЄС становить 13,4% від загального обсягу торгівлі товарами та послугами Австралії. Серед ринків збуту Європейського союзу Австралія посідає 13-те місце і вносить 2% у загальний обсяг торгівлі країн ЄС. Як імпортер Австралія лише на 25-му місці і обсяг імпорту з Австралійського Союзу становить 0,8% від загального обсягу [5]. Основні напрями австралійського товарного експорту до країн ЄС - це вугілля, золото, насіння олійних культур та олійновмісні плоди, алкогольні напої. Загалом в експортних напрямках превалує торгівля сировиною та сільськогосподарською

продукцією. Імпортує ж Австралія переважно готові товари, зокрема медикаменти (включно з ветеринарними препаратами), автомобілі для перевезення пасажирів, обладнання для цивільного будівництва, повітряні судна [32]. При цьому має місце тенденція до зниження експорту австралійських промислових товарів.

Проблема асиметрії торговельно-економічних відносин між Австралією та Європейським союзом ускладнюється політикою протекціонізму та нечесної конкуренції при експорті сільськогосподарської продукції до третіх країн з боку ЄС. Для Австралії, яка експортує переважно сировину та сільськогосподарську продукцію, питання чесної конкуренції на ринках третіх країн є дуже актуальним. Початковою перешкодою для Австралії завжди слугувала єдина сільськогосподарська політика Європейського союзу (ЄСХП). Боротьба з такою практикою здійснювалася Австралією через Кернську групу, Світову організацію торгівлі (СОТ), публічну критику торговельної політики ЄС у рамках дискусії про надання допомоги та торгівлю на економічному форумі в Давосі.

Зміцнюючи відносини з Європою, австралійський уряд не робить переважної орієнтації на Велику Британію. Цілком природно, що історично сформований взаємозв'язок Австралії та Об'єднаного Королівства є досить міцним, проте останні тенденції свідчать про зміщення Британії з центральної позиції у відносинах Австралії та ЄС. Так, імпорт товарів у 2012 р. з країн ЄС розподілився таким чином: 26% - Німеччина, 16% - Велика Британія, 13% - Італія, 9% - Франція, 7% - Іспанія, 6% - Швеція, 4% - Нідерланди, 4% - Бельгія, 16% - інші країни ЄС [6]. Крім цього Австралія активно співпрацює з Німеччиною, Польщею, Італією, Іспанією в науково-технічній сфері, про що свідчать звіти Австралійської торгової комісії.

У плані політико-правової взаємодії Австралії та ЄС основним завданням є вироблення норм, єдиних правил гри, взаємодія в рамках урядових і неурядових форумів. Однією з таких можливостей для співпраці Європи та Австралійського Союзу стає участь у міжнародних організаціях (ООН з її комітетами та комісіями, СОТ, МВФ, МБРР, ОЕСР). Наприклад, значний вплив

Австралії в СОТ, де держава часто виконує функції посередника у врегулюванні спірних ситуацій, також створює майданчик для кооперації з ЄС у справі розгляду міжнародних спорів і третейського суддівства [17].

Економічні та торговельні зв'язки мають величезне значення для австралійсько-європейських відносин. Європейський напрям міжнародної торгівлі є одним із найважливіших для Австралії (його частка становить у середньому від 15% [31] до 21% від усього зовнішньоторговельного обороту країни, причому близько 87% цього показника припадає на країни ЄС). Європейський Союз - другий за значимістю торговий партнер Австралії (після КНР) і другий же як об'єкт вкладень.

Проблеми міграції дійсно зловоденні для австралійсько-європейських відносин. Історично Європа була і залишається одним із найважливіших джерел припливу населення до Австралії. Причому перше місце серед усіх груп іммігрантів посідають уродженці Великої Британії [5], і сама прем'єр-міністр Джулія Гілард народилася на території Уельсу. Однак і решта європейських країн зацікавлені в підтримці відносин з Австралією на рівні індивідів (в Австралії доволі численні та сильні італійська та грецька діаспори; останнім часом збільшується кількість вихідців зі Східної Європи, з Балкан). Так, згідно з австралійською міграційною стратегією, курс на залучення висококваліфікованих працівників і примноження людського капіталу передбачає, зокрема, натуралізацію фахівців з Європи, особливо за умов нестачі професіоналів у певних галузях.

Однією з базових цілей двосторонніх відносин декларується підвищення рівня гарантування безпеки, стабільності та якісного управління, а також поліпшення координації у співпраці з метою сприяння розвитку відносин між донорами в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні [9]. Річ у тім, що Австралія та ЄС надають гуманітарну допомогу різним державам Тихоокеанського басейну (головним чином, острівним, таким як Фіджі), і обмін досвідом у цій сфері, а також спільні зустрічі складають зміст цього аспекту білатеральних відносин. Плюс до цього, співпраця в гуманітарній сфері зачіпає останніми роками не тільки країни АТР: йдеться про заплановані два спільні проекти, які будуть

спрямовані на доставку допомоги наймолодшій державі світу, Південному Судану. Співпраця двох сторін стосується і посткризового врегулювання у Східному Тиморі.

Проблематика глобальної екології також природним чином стає одним з основних напрямків діалогу. Обговоренню цієї сфери присвячуються регулярні двосторонні консультації представників Європейського Союзу та Австралії. Зокрема, в них знаходять відображення такі теми, як зміна клімату, скорочення викидів (Кіотський протокол) [21], утилізація відходів.

Крім цього, традиційно тісні відносини з Європою пояснюються, на наш погляд, і тим, що Австралія, як і раніше, перебуває в руслі західного мислення. На відміну від більшості інших партнерів по Азіатсько-Тихоокеанському регіону, Австралія виявляє панування інститутів західного типу і ліберальних цінностей - так званий «австралійський англосаксонізм» [6], який проявляв себе протягом усієї історії зовнішньополітичного розвитку держави. На думку німецького дослідника Торстена Беннера, співзасновника і заступника директора Global Public Policy Institute, м. Берлін [7], австралійська ідентичність багато в чому споріднена з європейською, що й визначило первісну орієнтованість австралійських еліт на європейські ціннісні настанови й моделі поведінки, яка згодом вступила в протиріччя з виявленою тенденцією регіоналізму.

Американський політолог Семюел Гантінгтон також звертає увагу на міцність цивілізаційно-культурних зв'язків Австралії із західним (зокрема європейським) світом [21]. Попри тенденцію до регіоналізації, характерну для зовнішньополітичної лінії Австралії наприкінці ХХ - на початку ХХІ ст., на думку Гантінгтона, це аж ніяк не означає, що Австралія не буде орієнтуватися на європейські цінності та ментальні настанови надалі.

Проте, незважаючи на наявні труднощі, спільні для Австралії та єдиної Європи принципи і система цінностей дають змогу говорити про збіг основних інтересів двох сторін. У сфері економіки це визначається зростаючими показниками двосторонньої торгівлі, у політико-правовому плані - тісною

взаємодією в рамках міжнародних організацій, а також зростаючим обміном у науковій, технологічній, культурній, гуманітарній галузях.

Союз зі Сполученими Штатами принципово важливий для австралійської економіки, безпеки та оборони. У 2019 р. США посіли п'яте місце за експортом Австралії та друге - за імпортом. Товарообіг становив 35.1 млрд дол. США, збільшившись за 10 років на 4.1 млрд [22]. Американці забезпечують 25% прямих іноземних інвестицій в Австралії, посідаючи за цим показником перше місце. Обидві країни є членами договору про колективну безпеку АНЗЮС, розвідувального альянсу «П'ять очей», а також Чотиристороннього діалогу з безпеки. Щорічно проводяться двосторонні міністерські консультації AUSMIN. Збройні сили Австралії брали участь в операціях США в Іраку та Афганістані. Між партнерами діє Угода про положення сили (Force Posture Agreement), за якою військовослужбовці армії США проходять службу в Австралії. Сторони організують щорічні спільні навчання за участю союзників Talisman Sabre. Відповідно до Договору про співпрацю в галузі торгівлі озброєннями активну взаємодію ведуть оборонні підприємства обох країн [6]. Крім Австралії, США підтримує союзні відносини з низкою інших держав в ІТП, зокрема з Японією і Республікою Кореєю. У результаті «створено мережу альянсів, що відіграє значну роль у регіональній безпеці» [7]. Зміцнюється і тристороннє співробітництво з Японією. Перелічені чинники роблять США не тільки головним союзником Австралії, а й гарантом її безпеки. Цим пояснюється солідарність Канберри з Вашингтоном з більшості міжнародних питань.

Однак між сторонами існують і протиріччя. Так, у 2017 р. США вийшли з Транстихоокеанського партнерства. Напориста антикитайська політика адміністрації президента Дональда Трампа та послаблення позицій США в ІТР у зв'язку з посиленням КНР створюють для Австралії необхідність корекції зовнішньополітичного курсу.

Незважаючи на те що залишаються невирішеними деякі проблеми (хоча навіть у них можна відзначити позитивні зрушення), очевидно, що немає підстав для висновків про спад активності у відносинах між Австралією та Європейським союзом, скорочення напрямів співпраці або зниження інтересу

австралійців до Європи. Наприкінці ХХ - на початку ХХІ ст. Австралія поступово розширює царини співробітництва з ЄС, не полишаючи спроби мінімізувати негативний ефект об'єктивних чинників, що впливають на розвиток двосторонніх відносин між Австралією та Європейським союзом.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДИПЛОМАТІЇ АВСТРАЛІЇ

3.1. Основні проблеми дипломатичної діяльності Австралії

Китайські дипломати спритно використовували у своїх інтересах найменші упущення австралійських політиків з питань регіональної тактики в ПТР.

Приміром, у 2008 р., після тимчасового призупинення членства Фіджі на Форумі тихоокеанських островів (найбільшій регіональній організації) за ініціативою Австралії та Нової Зеландії, Китай запропонував цій країні, яку роздирають етнополітичними конфліктами, не лише матеріальну допомогу, а й сприяння в галузі військової охорони її морських кордонів. Річ у тім, що у бідних океанійських країн немає власних армій, і вони користуються послугами Австралії, Нової Зеландії, Франції або США за певну плату. За меншу плату Китай також запропонував свої послуги з охорони морських кордонів Соломоновим Островам, Тонга, Самоа, Вануату, Папуа-Новій Гвінеї та Островам Кука. (Утім, за всю історію присутності Китаю в регіоні Пекін жодного разу не пропонував країнам Океанії розмістити в себе китайські військові бази, як це регулярно вимагають США від своїх мікронезійських «вільно асоційованих» територій).

Інший приклад: варто було тільки прем'єр-міністру Австралії К. Радду, який у розпал кризи з офіційним візитом прибув до Китаю, звернутися до аудиторії мандарином, як Пекін не забув звернутися до країн Океанії чистою англійською з пропозицією прикріпити їхні валюти до юаня. Це був «удар нижче пояса» для Австралії, яка виношує плани щодо запровадження єдиної валюти в ПТР, прикріпленої до австралійського долара, ось уже понад десяток років. Австралійці доклали максимум зусиль для лобювання своїх інтересів у цьому напрямку на Форумі тихоокеанських островів, який 2005 року ухвалив програму під назвою «Тихоокеанський план» (Pacific Plan). Тихоокеанський план передбачає (нехай і в доволі прихованій формі) остаточний перехід країн Океанії на спільну валюту до 2015 року. Сьогодні це грандіозне завдання

видається навряд чи здійсненим з урахуванням зростання впливу хуацяо на океанійських просторах.

Але найістотнішим промахом австралійців у період правління К. Радда, що припав якраз на роки всесвітньої кризи, стало нехтування власними минулими політичними здобутками в ПТР.

Головними завданнями регіональної політики Австралії наприкінці 1990-х - на початку 2000-х років ставилося зміцнення зони безпеки шляхом розширення військової присутності в ПТР і підпорядкування політичної волі незалежних океанійських країн власним регіональним інтересам. «Чекова книжка» Австралії не збідніла доти, доки питаннями регіональної політики опікувалися два видатні дипломати - очільник австралійського МЗС А. Даунер та голова Форуму тихоокеанських островів австралієць Грег Урвін. Але з приходом до влади К. Радда Австралія немов «відвернулася» від ПТР: незважаючи на збереження колишнього обсягу дотацій островам, що розвиваються, в океанійців зникло відчуття колишньої власної значущості для Канберри. І вони звернулися до інших джерел уваги, одним з яких став Китай... або Тайвань.

При цьому в регіоні Австралія демонструє всі моделі зовнішньополітичної поведінки середньої держави, описані в першому розділі цієї статті. Головною державою-загрозою для Австралії є Китай. Її військові союзи зі США, Новою Зеландією та Великою Британією стали проявом надбалансування. Участь у Quad, відносини з АСЕАН - це балансування Китаю. Примикання Австралія демонструє своїм стратегічним партнерством як зі США, так і з КНР. Квінтесенцією цієї політики можна назвати навчання «Коварі» на її території за участю обох великих держав. Політику ж у ПТР можна охарактеризувати як недобалансування, оскільки Австралія не справляється з роллю субрегіонального лідера без підтримки США.

Однак у відносинах Австралії з Китаєм існують протиріччя, які після 2008 р. тільки наростали. Дедалі більший вплив на внутрішню політику Австралії почали чинити китайські студенти, які навчаються там, і китайські спонсори, які вступають у контакт із місцевими політичними партіями [27]. У

Білій книзі зовнішньої політики відображена негативна позиція з приводу китайського будівництва в Південно-Китайському морі. Це, а також натяки на порушення Китаєм міжнародного права, викликали невдоволення у представників КНР [28]. Про ідеологічні розбіжності двох країн висловилися в березні 2017 р. тодішній міністр закордонних справ Австралії Джулія Бішоп, заявивши, що Китай - недемократична країна, і тому не можна очікувати від нього вирішення зовнішньополітичних проблем відповідно до міжнародного права [29]. Австралія побоюється і китайської присутності на півдні Тихого океану. Також важливо зазначити, що з 2008 р. економічна залежність Австралії від Китаю продовжувала зростати.

Відносини Австралії з Китаєм складаються неоднозначно, що також свідчить про невизначеність становища країни-континенту в регіоні. У Білій книзі зовнішньої політики зазначено, що КНР здатна впливати практично на всі зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні інтереси Австралії. Китай у 2019 р. посів перше місце за експортом Австралії (33%) і перше за імпортом (26%). Товарообіг становив 144 млрд дол. США, збільшившись за 10 років у 1.6 раза або на 52 млрд. Між країнами існують угоди про вільну торгівлю та про всеосяжне стратегічне партнерство. Сторони тісно співпрацюють з питань боротьби з транснаціональною злочинністю, у сферах наукових зв'язків, студентського обміну, туризму, міграції [7]. Австралія є одним із засновників Азійського банку інфраструктурних інвестицій. Сторонами створено щорічний Стратегічний діалог з оборони (Defence Strategic Dialogue), відбуваються обміни фахівцями, обговорення стратегічної політики, практичні заняття військових, участь у контролі за морським судноплавством, обговорення проблем підтримання миру в регіоні. За участю США в Австралії щорічно проводяться тристоронні військові навчання «Коварі» [6]. Австралія прагне продовжувати співпрацю з Китаєм, починаючи з питань енергетики і закінчуючи правоохоронною діяльністю та безпекою, а також розвивати мережу міністерських та інших діалогів високого рівня і використовувати угоду про вільну торгівлю для розширення можливостей бізнесу.

3.2. Перспективи розвитку дипломатичної діяльності Австралії

Стабільність і процвітання острівних держав ПТР і Східного Тимору мають стратегічне значення для Австралії, захисту її північного кордону та виключної економічної зони. Три пріоритети країни в субрегіоні: розвиток економічної кооперації та інтеграції як між острівними державами ПТР, так і разом з Австралією та Новою Зеландією; протистояння викликам безпеці з акцентом на проблемах на морях; зміцнення зв'язків між людьми, їхніх професійних та лідерських якостей.

Австралія прагне відігравати провідну роль у субрегіоні, контролювати процеси, що відбуваються в ньому. У Білій книзі зовнішньої політики, зокрема, сказано, що Австралія залучатиме зовнішніх партнерів і спонукатиме їх працювати задля зміцнення співробітництва, побудови сталої економіки та підтримання стабільності в регіоні; заохочуватиме відповідальне кредитування і дотримання пріоритетів, визначених регіональними урядами та Форумом тихоокеанських островів (ФТО) [7].

Для впливу на держави ПТР Австралія використовує економічні, політичні та військові інструменти. До перших належить робота в рамках Форуму тихоокеанських островів, двосторонні угоди з державами, багатостороння участь у гуманітарних місіях або поліцейських операціях (наприклад, поліцейської частини Місії регіональної підтримки Соломонових островів), освітні програми та обмін досвідом державного управління. До других - фінансова допомога, інвестиції, Тихоокеанська угода про близьке економічне партнерство плюс, Тихоокеанська схема праці та інші програми. Військові інструменти ґрунтуються на роботі ФТО та зустрічах міністрів оборони ПТР і реалізуються в Програмі оборонного співробітництва, Програмі тихоокеанських патрульних кораблів, міжурядових домовленостях і багатосторонніх військових операціях. Однак сьогоdnішній підхід Канберри до держав ПТР недостатньо ефективний. На думку австралійської дослідниці Джоанни Велліс, Австралія - скоріше, партнер регіону, а не регіональна

держава. Вона називає три причини цього: націленість місцевих держав на збереження суверенітету, недостатнє прагнення Австралії до набуття впливу та зростаюча незалежність держав регіону в період геополітичних змін.

Можна дійти висновку про диверсифікацію австралійської політики і прагнення Канберри дотримуватися балансу, не допускаючи ні крену власної політики в бік якогось партнера, ні посилення однієї з держав у регіоні. Загострення конкуренції в Індо-Тихоокеанському регіоні вимагає концентрації зусиль австралійської зовнішньої регіональної політики на шкоду глобальним зв'язкам. Однак такий підхід органічний для Австралії: протягом своєї історії її глобальний вплив будувався переважно на підтримці великих держав - спочатку Великої Британії, потім США. З ослабленням позицій США в ІТР і посиленням Китаю Австралія, ймовірно, частково втратить вплив у світі. Одночасно вона отримає додаткові можливості в ІТР, виступаючи - від випадку до випадку - нейтральною державою, послідовним партнером, вірним союзником, драйвером економічного розвитку, ініціатором багатосторонньої політичної взаємодії. У будь-якому разі сьогодні Австралія за більшістю критеріїв залишається середньою державою з відповідною цьому статусу моделлю і стратегією зовнішньої політики.

Чотиристоронній безпековий діалог може допомогти Австралії розв'язати кілька політичних проблем у «зовнішньому кільці», з огляду на першорядність ІТР для її стратегії. По-перше, риторика Quad відповідає австралійському баченню проблем регіону і сприяє зміцненню міжнародного права, морської безпеки та протидії тероризму, особливо в Південно-Китайському морі. По-друге, Quad допоможе посилити в регіоні вплив США, майбутнє якого стало невизначеним. По-третє, Quad сприяє поглибленню зв'язків з Індією, чий економічний потенціал, що зростає, позитивно відбивається на диверсифікації австралійської торгівлі і веде до зниження залежності від Китаю. По-четверте, у складі Quad Австралія може сприяти розвитку інфраструктурних та інвестиційних проєктів у ПТР, наприклад, у рамках або за аналогією з японською Стратегією вільного та відкритого Індо-Тихоокеанського регіону

(Free and Open Indo-Pacific), і створювати при цьому тісніші зв'язки між державами [30].

Австралія не готова йти на провокації щодо Китаю або на відкриту конфронтацію з ним. Серед австралійських політиків точаться серйозні суперечки з приводу доцільності участі в Quad. Багато що залежить і від позицій інших союзників, насамперед від США. При цьому в разі розвитку невійськового співробітництва членів діалогу Австралія отримає неодмінні економічні та політичні вигоди від Quad, а її підхід до формату стане менш обережним.

Австралія претендує на позиції провідного і стратегічного партнера АСЕАН та її членів у сферах економіки та розвитку. Її товарообіг з учасниками асоціації становив у 2019 р. 56.3 млрд дол. США, скоротившись за 10 років на 2.4 млрд. Австралія посідає сьоме місце за імпортом та експортом для об'єднання серед третіх держав. Сторони зацікавлені в розвитку Всебічного регіонального економічного партнерства - великої зони вільної торгівлі в регіоні, переговори про створення якої тривають з 2012 р.

Австралія є учасницею Східноазіатського саміту, Наради міністрів оборони АСЕАН+8. Між сторонами укладено угоду про стратегічне партнерство, раз на два роки проводяться саміти на рівні глав держав і урядів. Сьогодні в діалозі з АСЕАН Австралія позиціонує себе як рушійну силу «високоякісного і всеосяжного» торговельно-інвестиційного співробітництва в АТР [31, с. 82]. Нейтральний порядок денний багатостороннього діалогу як основа засідань АСЕАН-центричних діалогових майданчиків є одним із ключових механізмів, що дають їй змогу утримувати свою політику від сильного крену в бік США на шкоду співпраці з Китаєм.

ВИСНОВКИ

1. Слово «дипломатія» і похідні від нього вирази мають своє коріння від грецького слова «диплом» зі значенням «документ, складений удвічі». Слово «дипломатія» найчастіше вживається у вузькому сенсі, тісно пов'язаному з міжнародними відносинами. У цьому сенсі, наприклад, пишуть: дипломатія передбачає продуманий і тактичний підхід до процесу підтримання офіційних відносин між урядами незалежних держав, іноді з частинами державних територій, які не є незалежними, а також між урядами і міжнародними установами. Отже, можна сказати, що дипломатія служить для підтримання відносин між країнами мирними засобами.

2. Справді, виникнення і розвиток дипломатії можна простежити одночасно з появою перших організованих людських спільнот. У цьому сенсі слід погодитися із зауваженням про те, що «ще до заснування держав у сучасному розумінні цього слова існували представники (посланці) племен та окремих громад, а також правила виконання їхніх обов'язків, хоча це була доба взаємних війн, а не доба співробітництва й нормальних стосунків між цими племенами та громадами.

3. Склад державних органів управління можна представити таким: Парламент, президент, уряд, Міністерство закордонних справ.

4. Можливо, дії Австралії допоможуть їй повернути колишнє трепетне ставлення остров'ян до могутності великого «брата». А можливо, Китай, який повільно, але вірно поширює свій «м'який» вплив у регіоні, навчиться випереджати Австралію в «переманюванні» на свій бік океанійських «друзів». Адже, як правило, саме «другом» позиціонує себе Китай у відносинах зі своїми південнотихоокеанськими сусідами.

5. Початок XXI століття ознаменувався такою великою світовою подією, як глобальна економічна криза, що призвела до перестановки акцентів у світовій політиці, змістивши центр тяжіння із Заходу в бік АТР. Головними гравцями в цьому регіоні виступають Китай, Японія, Австралія, меншою мірою

- Південна Корея, США та Нова Зеландія. Одна з найдраматичніших перестановок у міжнародних відносинах відбулася в Південнотихоокеанському регіоні (ПТР), де позиції Австралії істотно потіснив Китай. ПТР - частина Азіатсько-Тихоокеанського регіону, який займає половину земної кулі, але, тим не менш, через свою економічну нерозвиненість і малу чисельність населення стоїть «на задвірках» великої політики. Проте на того, хто переможе в нарощуванні геополітичного впливу в цій частині світу, чекають чималі вигоди в наступному десятилітті. Австралія - «великий брат» у ПТР.

6. Тенденція до виснаження двосторонніх відносин між Австралією та європейськими країнами була присутня аж до останнього десятиліття ХХ ст. На сьогодні коло дискусійних проблем, що привертають увагу дослідників, залишилося незмінним, однак у двосторонніх відносинах Австралії та ЄС на зламі століть відбулися деякі зміни. Серед основних тем, які найчастіше виявляються під час наукових дискусій, необхідно виокремити такі: асиметрія у відносинах між Австралією (середньою силою у світовій економіці) та ЄС (союзом великих економік), обмеження розвитку двосторонніх відносин між Австралією та ЄС торгово-економічною сферою, центральне становище Великої Британії у відносинах між Австралією та Європою.

7. Основними завданнями національної безпеки Австралії, згідно з державною доктриною, визнають захист і посилення суверенітету країни; безпеку і «стресостійкість» населення; захист активів, інфраструктури та інститутів; розвиток сприятливого для Австралії міжнародного середовища. Головні ризики - шпигунство та іноземне втручання, нестабільність у державах, що розвиваються, і слабких державах, кіберзлочинність, розповсюдження зброї масового знищення, організована злочинність, міждержавні конфлікти, що впливають на інтереси Австралії, тероризм. Окрім цього, до основних чинників, що впливатимуть на зовнішнє стратегічне середовище до 2035 р., належать відносини США та Китаю, виклики стабільності заснованого на правилах світопорядку, посилення конкуренції великих держав, удосконалення військових технологій

8. У сучасному нестабільному середовищі Австралія змушена перебудовувати зовнішньополітичну стратегію, що десятиліттями ґрунтувалася на другорядності Азії у світовій політиці та безумовному лідерстві головного союзника - Сполучених Штатів. В умовах посилення геополітичного та економічного протистояння в регіоні між провідними державами - США, КНР, Індією, Японією, Індонезією - Австралія, будучи середньою державою, шукає своє місце між ними. У зв'язку з цим і внаслідок обмеженості ресурсів, фокус її уваги зміщується з глобальних інтересів у бік регіональних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архієреєв С.І., Волоснікова Н.М., Климова С.О. Міжнародна економіка і міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / за ред. проф. Архієреєва С.І. Харків: НТУ «ХП», 2019. 234 с.
2. Босак А. О., Григор'єв О. Ю., Малиновський Ю. В., Далик В. П. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Львів: Міські інформаційні системи, 2018. 364 с.
3. Бочан І. О. Глобальна економіка: Підручник. Київ: Знання, 2017. 403 с.
4. Ватаманюк Г.В. Економічна теорія: макро- та мікроекономіка: // З.В. Ватаманюк, С.М. Панчишин та ін. /Навч. посіб. К.: Видавничий дім “Альтернативи”, 2013.
5. Гіл, Чарльз. Міжнародний бізнес. Конкуренція на глобальному ринку. – К.: Основи, 2001. – 648с.
6. Голинський Ю. О. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності та його удосконалення / Ю. О. 88 Голинський, А. В. Павелчак // Молодий вчений. – 2018. – № 10(2). – С. 749- 752. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_10%282%29__82.
7. Дубницький В.І. Глобальна економіка: навч. посіб. для студ. /В.І.Дубницький, Н.М.Чуприна, І.П.Ганжела. Дніпропетровськ: АкцентПП,2015. 587 с.
8. Зернецька О.В. Вільям Вентворт – демократ за світоглядом, австралійський політик і мандрівник за покликанням // Проблеми всесвітньої історії. 2020. № 8. С.185-199.
9. Зінчук Т.О., Ковалбчук О.Д., Куцмус Н.М. Міжнародні економічні 89 відносини та зовнішньоекономічна діяльність. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2017. 512 с.
10. Інкотермс-2010. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової URL: <http://jimex.kg/d/507991/d/incoterms2010.pdf/>.

11. Козак Ю.Г., Ковалевський Ю. В. Економіка зарубіжних країн: Навч. посібник. Видання 4-е, перероб. та доп. – Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 292 с.
12. Козак Ю.Г., Спорек Т., Заєць М. А. Міжнародні економічні відносини: запитання та відповіді : навч. посіб. Київ: Центр учбової 90 літератури, 2017. 332 с. 42.
13. Костина К.В. Система регулювання торгівлі послугами на глобальному рівні / К.В. Костина // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2015. – №1. – С. 41-47.
14. Марущак М.Й. Історія дипломатії ХХ століття: курс лекцій: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Львів: Бескид Біт, 2003. 303 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001084
15. Наталія Олійник Австралія в умовах глобалізації Український науковий журнал "ОСВІТА РЕГІОНУ" URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/804>
16. Никитин В.В., Дзюндзюк В.П., Калинкина Н.В. Політичні інститути та процеси URL: http://www.kbuara.kharkov.ua/kaf/pf_pip.pdf
17. Олеся Мацькович Місце Австралії в регіональній та глобальній політиці URL: <https://adastra.org.ua/blog/misc-e-avstraliyi-v-regionalnij-ta-globalnij-politici>
18. Романенко О. Родина як цінність в Австралії (від перших поселенців до початку ХХ століття). Народна творчість та етнологія. 2021. № 1(389). С. 79-87. URL: <https://doi.org/10.15407/nte>
19. Становлення держави Австралія: здобутки та подолання проблем: збірник наукових праць / за заг. ред. О. В. Зернецької / Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2021. 272 с.
20. Тетяна Юрїївна Перга міжнародний вектор екологічної політики Австралії ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», м. Київ, Україна <https://orcid.org/0000-0002-8725-3451>

21. Трофименко М. В. Дипломатична та консульська служба: підручник для студентів ВНЗ / М. В. Трофименко, К. В. Балабанов. — Донецьк : Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. — 432 с.
22. 'Marine publications and resources'. (2021). Australian Government, [online]. Available at: <https://www.environment.gov.au/marine/publications#species.3>. Perga, T. Yu.
23. 2020 Military Strength Ranking. Available at: <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>
24. Australian Government, Department of Foreign Affairs and Trade. Available at: <https://www.dfat.gov.au/>
25. Global'naya ekologicheskaya politika Ukrainy [Global environmental policy and Ukraine]. Nizhin: PP Lysenko.
26. Manicom J., O'Neil A. China's Rise and Middle Power Democracies: Canada and Australia Compared. *International Relations of the Asia-Pacific*, 2012, vol. 12, no. 2, pp. 199-228. DOI: 10.1093/irap/lcs002
27. SIPRI Fact Sheet, April 2020. Available at: https://www.sipri.org/sites/default/files/2020-04/fs_2020_04milex_0_0.pdf
28. The Australian Treaties Database'. (2021). Australian Government, [online] Available at: <https://info.dfat.gov.au/Info/Treaties/Treaties.nsf/>.
29. Tian N., Kuimova A., Da Silva D.L., Wezeman P.D., Wezeman S.T. *Trends in World Military Expenditure*, 2019.
30. Transfers, 2019. SIPRI Fact Sheet, March 2020. Available at: <https://www.sipri.org/sites/default/files/2020-03/>
31. Wezeman P.D., Fleurant A., Kuimova A., Da Silva D.L., Tian N., Wezeman S.T. *Trends in International Arms*
32. WTO Data Portal. Available at: <https://timeseries.wto.org/> (accessed 24.10.2024).